

Primljeno: 19.03.2015.

Iskustvo iz prakse

UDK: 372.891:371.38

GEOGRAFIJA NA PROSTEM – TERENSKO DELO V POKRAJINI

Natalija Mihelčić
Osnovna šola Stopiče
natalie.mihelcic@gmail.com

POVZETEK

Terensko delo pri geografiji je vedno zavzemalo pomembno vlogo v učnem procesu, saj le tako dejavniki in procesi v pokrajini postanejo lažje predstavljeni in razumljivi učencem. Terensko delo pri geografiji vključuje različne oblike in metode dela, med njimi so najpomembnejše orientiranje v pokrajini, zbiranje podatkov, opazovanje fizičnih in družbenih značilnosti, kartiranje, določanje različnih fizikalnih parametrov in druge metode, nenazadnje tudi konstruktivna analiza in sinteza določenih procesov.

Pri tem pa vsekakor ne smemo pozabiti, da se tovrstno delo zelo povezuje z interdisciplinarnim delom, torej z medpredmetnim povezovanjem. Prispevek predstavlja primer terenskega dela v povezavi z (nekaterimi) medpredmetnimi povezavami ter osvetljuje njegovo pomembnost, v prihodnje pa tudi pomeni izziv tovrstnega izvajanja pouka.

Terensko delo je potekalo v okolici Osnovne šole Stopiče, pri katerem je sodelovalo 38 učencev iz 8. in 9. razreda. Osnovna šola se nahaja na podeželju, zato ni bilo težko organizirati pot, po kateri so se učenci sprehodili in opazovali pokrajino. Skupna dolžina prehojene poti je znašala nekoliko manj kot 1 kilometer, pri tem pa nudila pogled na razgiban teren (naselje, vodnata območje, polja).

Rezultati evalvacije so pokazali zadovoljstvo učencev, toda posebno presenetljiv je bil podatek o tem, da si je večina učencev terensko delo predstavljala kot izziv in ne kot pridobitev celostnega znanja, kar bi se morda pričakovalo. Toda glede na populacijo učencev lahko rečemo, da je terensko delo doseglo tisto, kar smo od njega pričakovali.

Prav tako so bili nekoliko presenetljivi rezultati znanja, ki so ga učenci pokazali po terenskem delu, ko so reševali delovne liste. Namreč vse naloge so bile rešene, vendar večina le-teh pod 50 % pravilno. Najslabše je bila rešena naloga, ki je zahtevala razumevanje in nudenje konkretnih rešitev. Toda če upoštevamo dejstvo, da so pri tem sodelovali tudi učenci s problemi učenja, potem lahko rečemo, da so bile splošno dobro

in pravilno rešene.

Ključne besede: terensko delo, geografija, medpredmetno povezovanje, geografske metode

UVOD - KAJ JE TERENSKO DELO? NEKAJ BESED O NJEM

Terensko delo je ključnega pomena pri proučevanju pokrajine, zato mora biti del geografskega učnega načrta. Pomembno je, da se mlade v terensko delo uvaja že zgodaj – v vrtcih in osnovnih šolah, v srednjih šolah pa se pridobljeno znanje samo še pogloblja. O pomenu in pomembnosti geografske terenskega dela je bilo napisano že veliko, zato se uvodoma ne bom veliko ustavljala pri obravnavi le-tega. Želim osvetliti le nekatere pomembne segmente tovrstnega dela v šoli, ki je prav tako pomemben del za razvijanje učenceve percepcije okolja in pokrajine okoli njega in razumevanja določenih procesov v njem. Seveda, ne smemo pozabiti, da je potrebno pri izvajanju terenskega dela prilagoditi cilje učni skupini in vsebini, pri tem pa učitelj prav tako določene vsebine razširja in pogloblja, kar mu omogoča njegova avtonomnost in strokovnost.

Brinovec definira terensko delo kot »obliko pouka, kjer se dijaki urijo v rabi preprostih raziskovalnih metod, kot so: opazovanje, orientacija, kartiranje, merjenje, primerjanje, razvrščanje, umeščanje, analiziranje, sintetiziranje in poročanje. Terensko delo je osnova geografskega preučevanja, saj je za mnoge tipe podatkov edini vir podatkov iz prve roke, pri katerem je verodostojnost najmanj okrnjena« (Brinovec, 1992, 6). Po navedbah Jane Lazar je »terensko delo didaktično in metodično ena izmed kompleksnejših metod geografskega pouka. Morda ga zaradi tega učitelji ne uporabljajo prav pogosto. Posledica je, da poteka pouk predvsem v učilnici, čeprav je govora o pokrajini, ki nas obdaja. Metoda terenskega dela predstavlja idealen način, kako geografijo pripeljati iz teorije v prakso (Lazar, 2008, 7). Terensko delo lahko glede na vsebino, naloge, cilje in trajanje delimo na:

- a) po vsebini na: - geografsko,
- geografsko-interdisciplinarno,
- b) po obsegu na: - tematsko (samostojna tema),
- politematsko (večdelovnih tem),
- kompleksno (regionalno) (Lazar, 2008, 7).

Različni načini terenskega dela močno olajšujejo usvajanje znanj. Terensko delo pri učencih vzbuja povečano zanimanje, saj so z obravnavano snovjo v neposrednem stiku. Naloge jih navajajo na natančno opazovanje. S samim opazovanjem pa pridobivajo nove geografske pojme in ugotavljajo nove geografske procese. Spoznajo instrumente za merjenje in jih z uspehom uporabljajo. Ko sami opravijo intervju ali anketirajo, se učijo samostojnega nastopanja, zbiranja podatkov, urejanja podatkov in predstavitve le-teh. Napišejo samostojno poročilo, v katerega lahko vnesejo tudi svoje predloge za spremembe. Spoznajo, da se urejene

podatke prikazuje s tabelami ali v različnih oblikah grafičnega prikaza. Z nalogami

opazovanja se pri učencih razvija tudi kritičnost. Motivira jih, da razmišljajo o vsaki stvari kritično (Lazar, 2008, 8).

Tako terensko delo pri učencih po navedbah Brinovca stimulira »učinkovito delo, aktivnost učencev in njihovo motiviranost ter diferenciacijo«, pri tem pa se njegov pomen za učitelja kaže v »spremembi stila dela, dodatnem študiju primerov, možnosti osebne napredovanja ter tudi v vključevanju strokovnjakov« (Brinovec, 2004). Podobnosti in povezanost terenskega dela z medpredmetnim povezovanjem lahko vidimo v multidisciplinarnosti oziroma interdisciplinarnosti, kjer učenec prav tako razvija več veščin. Medpredmetno povezovanje, ki v duhu interdisciplinarnosti, išče pot med poukom v učilnicah ter vedno znova navdušuje z novimi idejami, pričakovanji in naposled tudi z različni odzivi dijakov in učencev. Nekateri pravijo, da »so medpredmetne povezave plod zanesenjakov, dobrih strokovnjakov in sorodnih duš« (Rutar Ilc, 2010, 10), ki z veseljem sodelujejo pri iskanju izzivov in želijo dijaku in učencem omogočiti bolj življenjski in osmišljen pouk. Spet drugi zagovarjajo drugačno idejo o medpredmetnih povezavah, da gre zgolj za učinkovitejše učenje, zasledimo pa tudi mnjenja o preveč pretiranih in hkrati nekakovostnih medpredmetnih povezavah, ki dijake in učence samo zmedejo ter jim otežijo učenje. Naj gre za eno ali drugo verzijo predstav o medpredmetnih povezavah, si tovrstni didaktični pristop zasluži posebno pozornost v učiteljskih vrstah, še posebno med strokovnjaki družboslovnih predmetov, kjer le-ti pogosto zahtevajo ogromno pomnenja, učenja na pamet in naštevanja. Prednost tovrstne povezave se kaže v bolj dodelanih (tematskih) učnih vsebinah, v pestrejšem in bolj aktivnem pouku ter v izgradnji bolj povezanega znanja.

Zakaj je torej (lahko) medpredmetno povezovanje pravilna odločitev učitelja/profesorja? Po pisanju Barbare Sicherl Kafol, je medpredmetno povezovanje koristno, ker pri učencu »spodbuja samostojno, aktivno pridobivanje učnih izkušenj« (Sicherl Kafol, 2002, 50–61), kar dopolnjuje še Barica Marentič Požarnik, ki pravi, da je tovrstna oblika poučevanja »zanimiva, ker se z razvijanjem različnih strategij mišljenja in povezovanja povečata kakovost in trajnost pridobljenega znanja« (Marentič Požarnik, 2000, 46).

PRIPRAVA IN IZVEDBA TERENKEGA DELA

Želja po raznolikosti poteka pouka pri geografiji je spodbudila k udejanjenju tovrstne oblike poučevanja. Terensko delo z medpredmetnim povezovanjem je potekalo v neposredni okolici osnovne šole, pri katerem so učenci usvojili učne cilje in vsebine o poznavanju in raziskovanju svoje okolice in domačega kraja. Njihovo znanje, predhodno pridobljeno v učilnici, se je s pomočjo medpredmetne povezave s fiziko, biologijo, matematiko in tudi deloma z ekologijo preneslo v praktično izvedbo. Učenci so bili o vsebini učne ure seznanjeni nekaj ur pred samo izvedbo terenskega dela, pri čemer so bili udeleženi kot soustvarjalci terenskega in medpredmetnega pouka. Povezava je bila zasnovana kot učna ura utrjevanja in poglobitve določenih učnih vsebin s poudarkom na opazovanju dejavnikov in procesov v pokrajini. V fazi priprave terenskega dela je bilo potrebno pripraviti okvirni načrt z vsebino in izvedbo tovrstnega dela. Opredelitev

učnih ciljev za posamezno predmetno področje je zajemalo temeljne cilje in vsebine teme. Pri pouku geografije učni cilji opredeljujejo, da učenci spoznavajo naravno- in družbenogeografske elemente in procese v pokrajini, sklepajo o vzročno-posledičnih zvezah v pokrajini, se orientirajo v okolju ter spoznavajo različne oblike in metode geografskega raziskovanja. Skupni povezovalni cilj tovrstnega povezovanja večih predmetov je bilo razvijanje spretnosti in veščin opazovanja pokrajine in procesov v njen z vidika različnih strok.

Terensko delo je zajemalo pot, dolgo okoli 1 kilometer, speljana pa je bila v bližnji okolici šole. Pri tem so učenci dobili vsa podrobna navodila z izvedbo terenskega dela, pričakovanja in bili seznanjeni s cilji in standardi znanj, kateri so bili zahtevani od učencev. Skozi celotno pot so se učenci ustavili na štirih opazovalnih točkah, in sicer na njih so morali pozornost posvetiti določenim elementov v pokrajini:

Opazovalna točka 1: lega stavb, površje, rastje, objekti, dejavnosti

Opazovalna točka 2: objekti, rastje, infrastruktura

Opazovalna točka 3: objekti, raba tal, površje, rastje, dejavnosti

Opazovalna točka 4: lega površje, tok, rastje, raba tal, objekti, dejavnosti, infrastruktura.

DELO PO OPAZOVALNIH TOČKAH

Terensko delo je, kot je bilo že napisano, potekalo v neposredni bližini šole. Za varnost učencev je bilo poskrbljeno, kajti v spremstvu učiteljev so se učenci podali odkrivati pokrajino okoli sebe. Pot jih je vodila skozi naselje, po posameznih postajah. Na točkah, ki so bile primerne za izvedbo določenih nalog, so se ustavili ter z navodili, ki so jih dobili, opravljali dejavnosti terenskega dela. Dejavnosti so bile povezane poleg športne aktivnosti tudi z drugimi dejavnostmi, združila je torej športno aktivnost z orientacijo in veščinami, kako se znajti na terenu. Na poti celotnega terenskega dela je bilo postavljenih štiri postaj.

Prva opazovalna točka se je nahajala pri pražarni, nekoliko stran od šole. Tam so si učenci morali dodobra ogledati površje, vodovje, rastje in dejavnosti, ki so se nahajale na tem odseku poti. S kompasom so morali določiti lego postajališča ali pa se orientirati s pomočjo sonca, ki je bilo tisti dan naklonjeno terenskemu delu. Nato so se za deset metrov sprehodili do druge opazovalne točke, do vaške cerkve. Ustavili so se na župnijskem dvorišču pred cerkvijo Marije Device, tolažnice žalostnih. Tu so morali svojo pozornost posvetiti infrastrukturi, objektov, dejavnostim in tudi rastju, ki raste na tem območju. Po opravljenem opazovanju in sprotim skiciranjem ter pisanjem so se odpravili naprej. Pot do tretje opazovalne točke, ki se je nahajala na križišču (vaških) poti pri Verdunu, jih je vodila nekoliko v navkreber na relaciji nekaj stotih metrov. Pokrajina, ki jih je vseskozi spremljala to tretje točke, je bila prekrasna. Ravno ta odsek terenske poti je nakazoval na opuščanje kmetijske dejavnosti oziroma na (počasno) zaraščanje površin ter na prisotnost novogradenj s širitvijo naselja. Na tem odseku so učenci prav tako opazovali naravno in družbenogeografske značilnosti pokrajine ter se spraševali o

vzročno-posledičnih povezavah. Zadnja opazovalna točka se je nahajala nekaj metrov oddaljena od tretje točke, in sicer pri potoku Klamferju v dolini. Pozornost na tem območju je bila posvečena predvsem toku potoka, rastju in površju, med drugim pa so učenci morali opazovati tudi kmetijsko raba okoliških vasi ter dejavnosti. Po zaključku in opazovanju na zadnji opazovalni točki so se vrnili nazaj proti šoli.

Na naslednji uri geografije so učenci reševali delovni list (Tablica 1), nato pa preverili tudi pravilne odgovore.

Tablica 1. Delovni list z nalogami

1. Pri vsaki trditvi obkroži pravilen odgovor.		4/								
a) Območje terenskega dela velja za zapleten dinarskokraški svet.	DA	NE								
b) Pomen kmetijstva na omenjenem območju ima relativno velik pomen za prebivalstvo območja.	DA	NE								
c) Prevladujočo kamninsko podlago območja predstavljajo mezozojski apnenci, zato na tem območju najdemo rendzine in izprane kisle rjave prsti.	DA	NE								
d) Manjši bližnji vodotok, ki se nahaja severno od območja terena, je Klamfer, ki ob velikem deževju poplavi nižinske predele.	DA	NE								
2. Preberi spodnji nalogi, vezani na poznavanje območnega terena ter odgovori na zastavljeni vprašanji.		4/								
<p>a) Poleg bivalnih objektov si po ogledu terena opazil/a poslopja/objekte, ki imajo določeno funkcijo. Zapiši, katere objekte, ki opravljajo sekundarno in terciarno funkcijo, si opazil/a.</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tbody> <tr> <td style="width: 50%; border: none;">Ime objekta</td> <td style="width: 50%; border: none;">Ime dejavnosti/funkcija, ki jo opravlja</td> </tr> <tr> <td style="border: none;">_____</td> <td style="border: none;">_____</td> </tr> <tr> <td style="border: none;">_____</td> <td style="border: none;">_____</td> </tr> <tr> <td style="border: none;">_____</td> <td style="border: none;">_____</td> </tr> </tbody> </table>			Ime objekta	Ime dejavnosti/funkcija, ki jo opravlja	_____	_____	_____	_____	_____	_____
Ime objekta	Ime dejavnosti/funkcija, ki jo opravlja									
_____	_____									
_____	_____									
_____	_____									
<p>b) Območje terena je pomembno tudi iz arheološko-zgodovinskega vidika. V neposredni bližini se nahaja arheološko najdišče. Spodaj na črto zapiši ime arheološkega najdišča.</p> <p>Ime najdišča oziroma lokacije: _____</p>										

OPAZOVALNI TOČKI 1 IN 2 – PRAŽARNA IN NEPOSREDNA OKOLICA ŠOLE	
3. Na svoji poti od šole do druge opazovalne točke si opazil/a prikazani objekt.	3/
	Slika 1. Lokalna cerkev; Foto: N.M., 2014.
<p>a) Stopiška cerkev je od Osnovne šole Stopiče oddaljena okoli 300 metrov. Zapiši, v kateri smeri leži glede na opazovalno točko 1. Smer cerkve glede na opazovalno točko: _____</p>	
<p>b) Ugotovi in obkroži svetnico, kateri je lokalna cerkev posvečena. 1) Devica Marija, tolažnica žalostnih 2) sveta Marija Magdalena 3) sveta Andreja</p>	
<p>c) Katera drevesna vrsta oziroma mogočno drevo stoji na župnijskem dvorišču pred enim izmed vhodov na vaško pokopališče (glej puščico)? Odgovor zapiši na spodnjo črto. Ime drevesne vrste: _____</p>	
4. Sprehodil/a si se mimo Osnovne šole Stopiče in njene bližnje okolice.	1/
<p>a) Zapiši, katerega leta je bil dograjen (danes prizidek) osnovne šole. Odgovor zapiši na spodnjo črto. Letnica izgradnje (prizidek šole): _____</p>	
OPAZOVALNA TOČKA 3 – MED GOLIŠČEM IN ONIŠČEM, NA VERDUNU	
5. Na poti od prve do tretje opazovalne točke si opazoval/a pokrajino in njene sestavine. S pomočjo svojih zapisov, opazovanja in razmišljanja odgovori na spodnje vprašanje.	1/
<p>a) Na tvoji poti te je spremljalo versko znamenje. Obkroži črko pred pravilnim odgovorom, ki podaja, koliko verskih znamenj (kapelic) si opazil/a oziroma se nahaja na poti med prvo in tretjo opazovalno točko. a) 2 b) 4 c) 3 d) 5 e) 7 f) 6</p>	
6. Oglej si spodnjo fotografijo ter odgovori na vprašanja.	3/
	Slika 2. Del pokrajine na poti do tretje opazovalne točke; Foto: N.M. 2014.

a) Kaj opozarja mimoidočega, da je pokrajina, mimo katere si se sprehodil/a, kulturno obdelana? Odgovora zapiši na spodnji črti.	
b) Na podlagi ugotovitev iz prejšnjega vprašanja in fotografskega prikaza zgoraj ugotovi in zapiši dejstvo, ki te opozarja na zmanjševanje obdelanosti kmetijskih površin. Odgovor zapiši na spodnjo črto.	
OPAZOVALNA TOČKA 4 – PRI VODOTOKU KLAMFER	
7. Na spodnjo črto zapiši, kateri gospodarski objekt si opazil/a na poti od tretje do četrte opazovalne točke, ki opozarja na prisotnost kmetijske dejavnosti.	1/
8. Obkroži, v katero smer teče potok pod mostom. a) sever b) jug c) vzhod d) zahod	1/
9. Zapiši, kakšna raba tal prevladuje na prisojnih pobočjih hriba nad Šentjoštom, ki se nahaja severno od glavne ceste proti Šentjoštu.	1/
10. Pred teboj pri vodotoku se je nahajalo naselje Šentjošt, katerega površina meri 2300000 m ² . Oglej si spodnje podatke ter odgovori na vprašanje.	1/
Leto	Število prebivalstva
2011	105
2012	101
2013	107
2014	104
Vir: http://www.stat.si/krajevnaimena/default.asp?txtIme=%8AENTJO%8AT&selNacin=celo&selTip=naselja&ID=3061 (27. 2. 2014).	
a) Izračunaj in zapiši, koliko bo znašala gostota poselitve ob zadnjem letu popisa. Rezultat izrazi v številu prebivalstva na km ² .	

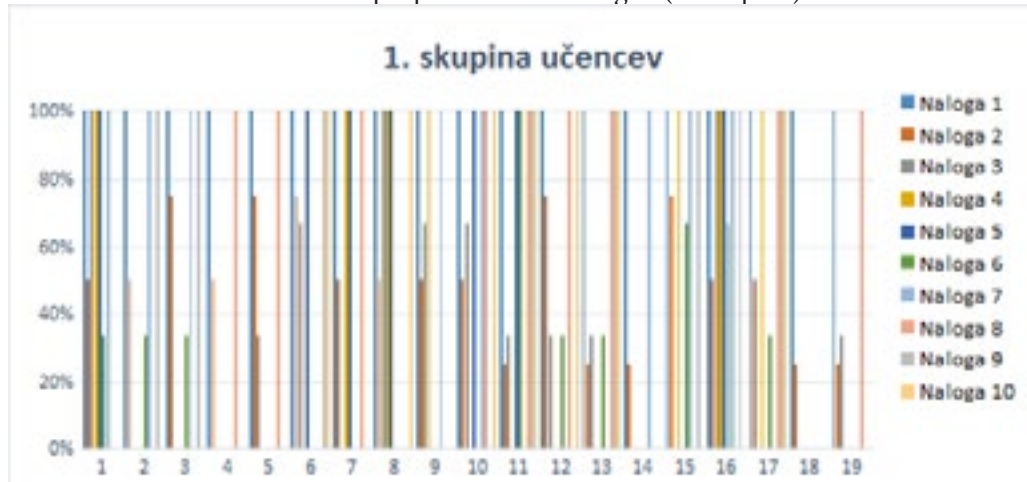
REZULTATI DELA IN ZADOVOLJSTVO UČENCEV

Terensko delo je potekalo v lokalnem okolju, vendar kot se je kasneje izkazalo na terenu, tudi nekateri lokalni učenci slabo poznajo svojo domačo okolico. Naloge so bile sestavljene iz različnih tipov nalog, od obkroževanja do dopolnjevanja in pripisovanja podatkov. Seveda pa so bile le-te strukturirane tako, da so se nanašale na družbene in naravnogeografske značilnosti pokrajine in poti, skoti katero so učenci hodili.

Delovni list je vseboval 10 nalog, skupno s 20 točkami. Učenci so jih reševali na naslednji geografski uri, nato pa preverili pravilnost odgovorov ter zapisovali dosežene točke. Rezultati po nalogah so bili sledeči.

Slika 3. Število doseženih točk pri posameznih nalogah (1. skupina).

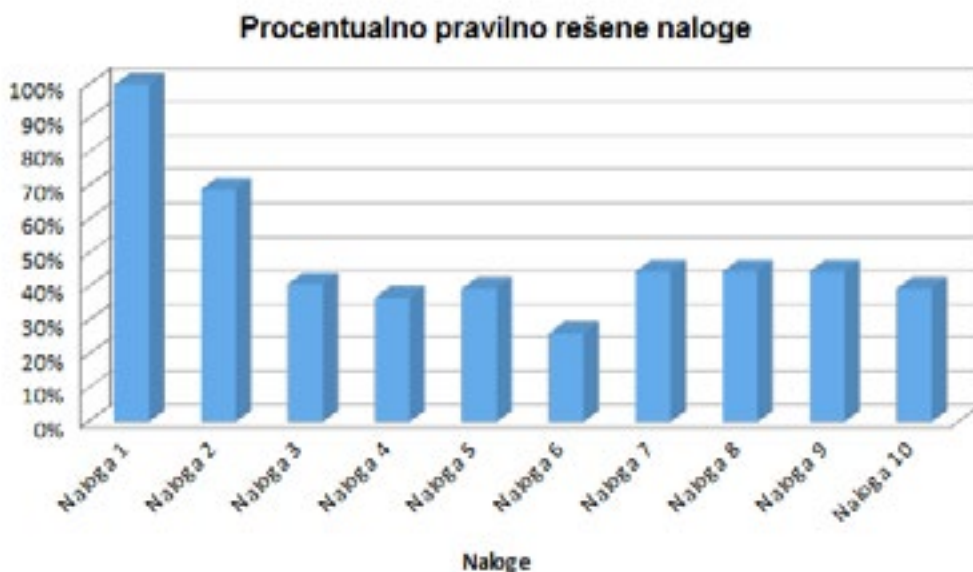

Slika 4. Število doseženih točk pri posameznih nalogah (2. skupina).

Slika 5. Dosežni procenti po posamezno rešeni nalogi.

Iz slike 5 je razvidno, da so učenci najboljše reševali prvo nalogo, pri kateri je bilo potrebno le obkrožiti pravilnost oziroma nepravilnost odgovora. Glede na dejstvo, da imajo osnovna znanja o svoji pokrajini, je naloga predstavljala nižjo stopnjo zahtevnosti.

Takoj za prvo nalogo je sledila druga naloga, ki je bila dobro rešena, okoli 70 % učencev jo je pravilno rešilo. Težave pa so se pojavile pri naslednjih nalogah, in sicer najslabše rešena je bila naloga 6, ki je od učencev zahtevala zapis posledic/sprememb v pokrajini, ki so jih opazili pri terenskem delu, ko so se sprehodili mimo na sliki 2 prikazane pokrajine. Razlog za njeno slabo rešljivost tiči v dejstvu, da so učenci imeli težave pri opisu oziroma ugotovitvi, kaj se je z dotičnim delom pokrajine (na poti, ki so jo prehodili mimo nje) zgodilo. Naloga je od njih zahtevala zapis dveh sprememb, drugi del naloge pa zapis dejstva, ki je opozarjal na zmanjšanje obdelanosti kmetijskih površin.

Vse ostale naloge so bile rešene pod povprečjem, torej pod 50 %. Glavni razlogi za slabše reševanje so raznoliki, odvisno, kaj je naloga zahtevala od učencev. V grobem lahko razloge naštejemo v naslednjem vrstnem redu: slabo opazovanje (letnice na prizidku šole niso opazili, prav tako tudi ne število verskih kapelic, čeprav jim je bilo v odgovoru ponujeno število), slaba orientacija (nepravilno ugotavljanje smeri neba), neopazovanje oziroma neprepoznavanje rabe tal, nepravilno računanje gostote prebivalstva in še bi lahko naštevala. Zavedati se moramo tudi, da so se nekateri učenci pri ponujenih odgovorih nanašali na »izločanje odgovorov«, kar kaže posredno na neznanje, ni pa neposredno dokazljivo. Pri tem se postavlja vprašanje, kako dobro oziroma ali učenci znajo opazovati, si zapisovati na terenu, biti pozorni na podrobnosti itd. Iz izkušenega povedano, se je to v tem primeru izkazalo za pomanjkljivo terensko delo. Z učenci bo potrebno več in pogosteje navajati na terensko delo, kolikor bo to dopuščal urnik in drugi dejavniki.

Seveda pa ne smemo pozabiti, da imamo različne učence z različnimi sposobnostmi in vrtilinami, ki jih je potrebno tukaj tudi upoštevati. Pri terenskem delu se je to dobro pokazalo, saj so učenci z določenimi omejitvami imeli precej težav in so le stežka reševali in razumeli določene naloge na delovnem listu. Tovrstni način dela prikaže še eno pomembnost, in sicer kako učenci uspejo usvojiti interdisciplinarnost. V tem primeru so se naloge povezovale tudi z drugimi znanje, kot je bila matematika, biologija, fizika in podobno. V tem je bil tudi eden izmed namenom terenskega dela pri pouku geografije, ki se je z vidika šolskega dela izkazal za izvrstnega, z vidika izkazanega znanja pa za pomanjkljivega in za nekatere težavnega.

In kaj je pokazalo mnenje učencev?

Zadnja leta opažam, da terensko in osnovnošolsko raziskovalno delo v učencih vzpodbujata zanimanje in radovednost, iskanje odgovorov in veselje. Tudi v tem primeru se je izkazalo, da so bili učenci zadovoljni s tovrstnim šolskim delom, kar je pokazala tudi kratka anketa, izvedena kasneje po opravljenem terenskem delu. Slika 4 prikazuje mišljenje učencev, ki so sodelovali pri terenskem delu.

Slika 6. Mnenje o terenskem delu pri geografiji.

Morda je bil nekoliko presenetljiv podatek, da je bilo kar 40 % učencev mnenja, da jim terensko delo predstavlja izziv in ne celostno znanje, kot sem pričakovala, vendar kljub temu je dobro vedeti, da lahko v prihodnje naloge še izboljšamo.

Kar 15 % učencev je terensko delo opredelilo kot težko, kar z vidika tistih, ki imajo na določenih področjih učenja pomanjkljivosti in velike težave, popolnoma razumemo in razložimo. Namreč pri izvedbi tovrstnega dela so sodelovali učenci, ki imajo težave pri učenju in delo z njimi je otežkočeno. To se je pokazalo tudi na terenu, saj so v večji meri

potrebovali vodenje in kasneje tudi pomoč pri reševanju delovnega lista.

Tud v prihodnje se bo terensko delo izvajalo pri pouku geografije, seveda v kolikor bodo za to priskrbljeni pogoji in možnosti. Še posebej je in bo vodilo organizacije tovrstnega dela z učenci za usvajanje znanja s pomočjo zunanjih dejavnikov in vplivov, ki pripomorejo učencem, da lažje dojamajo in se naučijo učno snov.

Slika 7: Prikaz poti terenskega dela in opazovanja. Vir: Google maps (izdelava Mihelčič).

ZAKLJUČEK

Povratne informacije učencev so bile dobrodošle in zaželene. Izkazalo se je, da je tovrstno delo na terenu zelo privlačno in zanimivo za mnoge, tudi za tiste, katerih veščine in sposobnosti v pokrajini niso tako izrazite in izpiljene. Tudi način dela na prostem se je izkazal kot izredno navdihujoč, saj je delo potekalo popolnoma drugače kot v učilnici. Hkrati pa so se učenci naučili tudi metod in tehnik raziskovalnega dela, ki je del terenskega dela. Pri tem so se jim krepile veščine, kot so veščine opazovanja, hitrega odzivanja v pokrajini, prepoznavanje sprememb in razlaga le-teh, veščina, ki omogoča, da se človek znajde v pokrajini in podobno. Zagotovo je pogovor z učenci po izvedenem terenskem delu in aktivnostmi pokazal, da tovrstni izziv ostaja med šolsko prakso, če večkrat ga je potrebno vključiti, v kolikor to dopuščajo naravni in drugi dejavniki.

LITERATURA

1. Brinovec, S. (1992). Terensko delo. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.

2. Brinovec, S. (2004). Kako poučevati geografiju - didaktika pouka. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
3. Lazar, J. (2008). Terensko delo in priprava na maturo iz geografije. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani, (dostopno: http://geo.ff.uni-lj.si/pisnadela/pdfs/dipl_200807_jana_lazar.pdf, 17. 3. 2014).
4. Google maps (izdelava Mihelčič).
5. Rutar Ilc, Z. (2010). Priročniku na pot. V: Medpredmetne in kurikularne povezave. Priročnik za učitelje. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
6. Sicherl Kafol, B. (2002). Glasbena didaktika v luči medpredmetnih povezav. *Sodobna pedagogika*, 53(2): 50-62.
7. Marentič Požarnik, B. (2000). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS.
8. <http://www.stat.si/krajevnaimena/default.asp?txtIme=%8AENTJO%8AT&selNacin=celo&selTip=naselja&ID=3061> (17.3. 2014).

GEOGRAFIJA NA OTVORENOM – TERENSKI RAD U KRAJOLIKU

SAŽETAK

Terenski rad u poučavanju geografije uvijek je zauzimao značajnu ulogu u procesu učenja jer su na takav način faktori i procesi u krajoliku postali lakše razumljivi i predstavljivi za učenike. Terenski rad u geografiji uključuje različite forme i metode rada, a među njima su najvažniji orijentacija u krajoliku, prikupljanje podataka, promatranje fizičkih i društvenih obilježja, mapiranje, određivanje različitih fizičkih i društvenih parametara i ostale metode, na kraju konstruktivnu analizu i sintezu određenih procesa.

Pri tom ne smijemo zaboraviti da je ovakav način rada također povezan s interdisciplinarnim radom, naime s međupredmetnim povezivanjem. Članak predstavlja primjer terenskog rada u suradnji s (nekim) međupredmetnim povezivanjem i naglašava njegovu važnost u budućnosti, također predstavlja i pravi izazov za provedbu ovakve vrste nastave.

Terenski rad izveo se u okolini Osnovne škole Stopiče, u kojem je sudjelovalo 38 učenika iz 8. i 9. razreda. Osnovna škola Stopiče nalazi se u seoskom krajoliku, stoga nije bilo teško osmisliti i organizirati put, po kojem bi učenici išli i promatrali krajolik. Ukupna dužina puta terena iznosila je nešto manje od 1 kilometar u jednom smjeru, a pri tom nudila pogled na različit teren (naselje, polja, vodno područje).

Rezultati evaluacije izvedenog terenskog rada pokazali su zadovoljstvo učenika, a osobito je bio iznenadajući dojam da je terenski rad za mnoge učenike predstavljao više izazov nego priliku stjecanja cjelovitog znanja, što se moglo očekivati. Obzirom na populaciju učenika moglo bi se reći da je ovakav rad dosegnuo ono što se je očekivalo od njega. Također su bili iznenadajući rezultati znanja što su ga učenici pokazali nakon terenskog rada kada su morali riješiti radni list sa zadacima. Naime općenito su svi zadaci

bili riješeni, no točno manje od 50%. Najslabije je bio riješen zadatak koji je zahtijevao razumijevanje i davanje konkretnog rješenja. Ako uzmemo u obzir činjenicu da su među učenicima bili i oni učenici koji imaju problema sa učenjem onda možemo reći da su zadaci bili općenito dobro i pravilno riješeni.

Ključne riječi: terenski rad, geografija, međupredmetno povezivanje, geografske metode

GEOGRAPHY OUTDOOR – FIELDWORK IN THE LANDSCAPE

ABSTRACT

Fieldwork in geography has always advocated an important role in the learning process, because it represents the only way that the factors and processes in the landscape become easier to understand and imaginable to the pupils. Fieldwork in geography includes a variety of form and methods of work, among them are the most important the landscape orientation, data collection, observation of physical and social characteristics, mapping, determining different physical and social parameters and other methods, ultimately constructive analysis and synthesis of certain processes.

In doing so, we must not forget that this kind of fieldwork is associated with interdisciplinary work, so called the cross-curricular integration. So this paper presents an example of fieldwork in conjunction with cross-curricular integration and highlights its importance in the future as well as a challenge of this type of implementation classes.

The field work was performed in the surroundings of Elementary School Stopiče, in which 38 pupils were involved in from 8th to 9th grade. Elementary school is based in a countryside, so it was not difficult to organize the path, on which the pupils should go and do the land- observing. The length of the path was slightly less than 1 kilometer in one direction and offered a great look on the different terrain (waterland, fields, settlement).

The evaluation results showed the satisfaction of pupils, but particularly surprising was the fact that for the most of the pupils the fieldwork was represented as a challenge and not as an opportunity to gain knowledge. But according to the population's skills we can say that it reached to what we were expecting. Like wise, some of the knowledge results after the fieldwork were surprising. All tasks were done but correctly below the 50 %. The worst task was done, in which the pupils had to understand and give a concrete solution. But if we take to our knowledge the fact that among the pupils were those who have problems with learning then we can say that tasks were done pretty well.

Keywords: fieldwork, geography, cross-curricular integration, geographic methods